

розуміння задоволення й умови гедоністичного способу життя потребують подальшого дослідження.

Список літератури

1. Щедрин А. Т. Античная философия как источник парадигмального знания: (социокультурные измерения) / А. Т. Щедрин // *Україна и світ: політичні, економічні та культурологічні питання: зб. наук. пр. / ПВНЗ «Інститут сходознавства і міжнародних відносин Харківський коледжум»*. — Х. : 2010. — С. 160–166.
2. Кууси П. Этот человеческий мир / П. Кууси. — М. : Прогресс, 1988. — 368 с.
3. Богомолов А. С. Диалектический логос: Становление античной диалектики / А. С. Богомолов. — М.: Мысль, 1982. — 263 с.
4. Шталь И. В. «Одиссея» — героическая поэма странствий / И.В. Шталь. — М. : Наука, 1978. — 168 с.
5. Драч Г. В. Рождение античной философии и начало антропологической проблематики / Г. В. Драч. — М. : Гардарика, 2003. — 318 с.
6. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Итоги тысячелетнего развития. В 2-х кн. Кн.1. / А. Ф. Лосев. — М. : Искусство, 1992. — 656 с.
7. Ксенофонт. О Сократе / Ксенофонт. — М. : Наука, 1993. — 379 с.
8. Диоген Лаэртский О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Диоген Лаэртский. — М. : Мысль, 1979. — 620 с.
9. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель // *Сочинения*. В 4-х т. Т. 4. — М. : Мысль, 1983. — С. 54–293.
10. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. / Ж.-П. Вернан. — М. : Прогресс, 1988. — 224 с.

Надійшла до редколегії 06.03.2014 р.

УДК 81'27:316.72

І. М. ШУЛЯКОВ

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЛАКУН ЗА МОДЕЛЛЮ ПРОЦЕСУ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

Розглядається питання систематизації культурних лакун у процесі міжкультурного діалогу. Наводиться приклад ситуативної моделі спілкування в міжкультурній діалоговій ситуації, результатом якої є створення концепту нестійкого стереотипу.

Ключові слова: культурні лакуни, міжкультурний діалог, ситуативна модель спілкування, індивідуальна ідентичність, нестійкий стереотип.

Рассматривается вопрос систематизации культурных лакун в процессе межкультурного диалога. Приводится пример ситуативной модели общения в межкультурной диалоговой ситуации, результатом которой является создание концепта нестойкого стереотипа.

Ключевые слова: культурные лакуны, межкультурный диалог, ситуационная модель общения, индивидуальная идентичность, нестойкий стереотип.

The systematic cultural gaps in the process of intercultural dialogue are discussed in the article. The example of a situational model of communication in cross-cultural dialogue situation is given, the result of which is the creation of a concept a fugitive stereotype.

Key words: *cultural gaps, intercultural dialogue, situational model of communication, individual identity, fugitive stereotype.*

Стереотип, як видозмінена картина реальності, є складовою кожної особистості. Саме це поняття можна визначити як думки, що стосуються здатностей, можливостей та очікувань, визначення свого місця у світі й тощо, які, проте не є результатом індивідуального й невимушеного вибору, радше, виробляються в процесі тривалої конфронтації, протягом якої індивід навчається пізнавати себе й створювати картину свого світогляду, власної громади порівняно з уявленнями інших громад і відносин між ними.

Самовизначення людини залежить не тільки від того, яким чином вона себе уявляє, але й від того враження, що формується про неї в представників інших культур, відносин з ними, і того, як вона їх оцінює. Навіть концепт індивідуальної й колективної ідентичностей не міг би існувати поза діалектикою з іншими культурами. Якщо культура здатна обстояти свою специфічність, це може статися тільки на основі відмінностей і відокремлення, а іноді й зменшення цінності інших культур.

Мета статті — описати та визначити парадокс, відповідно до якого кожна особистість для підтвердження свого власного «я» повинна визнати існування іншого «я», не власного, котре є водночас необхідною умовою й загрозою її існуванню.

Засоби масової комунікації, безперечно, сприяють стереотипному сприйняттю інших культур, тому що вони жорстко й неухильно налагоджують зв'язок між цивілізаціями, які дотепер були розділені. Якщо цей феномен спричинив культурне збагачення завдяки долученню до відмінностей і соціальних моделей, він так само провокує ідентифікаційну кризу, оскільки, межі між різними культурами розмиваються й зникають. Таким чином, можна відповісти й пояснити процес ренесансу націоналістичних рухів у різних країнах Європи, які є інструментом захисту від зростаючого космополітизму й глобалізації.

Клара Галліні, італійський культуролог, зазначала: «Ми виробляємо щодня етнічні стереотипи, настільки очевидні й природні, що це відбувається непомітно. Від реклами до туризму, від фільму до коміксів, від книги до газети, в повсякденному житті ми використовуємо слова, які звеличують нас самих під приводом розмови про інші культури. Загалом, вони не призначені для уявлень інших народів і країн, вони описують нас самих завдяки метафоричному порівнянню з іншими. Вони визначають для нас класову ідентичність різних культур. Так само вони є тим зв'язком, що існує між культурами, який

надає їм змісту і намагається їх підтримувати. Усі ці стереотипи побутової щоденної мови слугують, нарешті, ідеологічним інструментом для відтворення соціальних відносин усередині нашої групи й зв'язків з іншими групами» [8, с. 95–140].

Спроби сформуванню уявлення про інших людей і пояснити їх дії без достатньої для цього інформації закінчуються приписуванням їм мотивів поведінки, «додумуванням» їх характеристик, які здаються властивими тому чи іншому індивіду. Намагання пояснити причини поведінки людей учені назвали атрибуціями. У сучасній науці це поняття розглядається як процес інтерпретації, за допомогою якої індивід долучає до наглядних і пережитих подій певні причини.

Інтерпретація причин поведінки людини здійснюється передусім тоді, коли воно не відповідає звичним уявленням та логічним поясненням. Саме в ситуаціях міжкультурних контактів існування атрибуцій простежується особливо чітко, оскільки постійно доводиться пояснювати «нетипову» поведінку. Результати багатьох досліджень процесу атрибуції свідчать про те, що в експериментальних умовах люди часто оцінюють поведінку інших так, ніби визначали причини їх поведінки за певною схемою атрибуції. Однак у реальному житті таке трапляється надто рідко, оскільки не завжди є вся необхідна інформація і час для її аналізу. Тоді в умовах дефіциту інформації люди починають приписувати іншим причини поведінки, щоб надати «розумне» пояснення їхніх дій. Створюється ціла система такого приписування, результатом якої є необ'єктивні, помилкові атрибуції [1, с. 352–359].

Існує також поняття «фундаментальної помилки атрибуції», суть якої полягає в тому, що всім людям властива здатність перебільшувати значення особистісних чинників і недооцінювати ситуативні чинники під час інтерпретації причин дій і поведінки інших людей. Унаслідок цього причиною власних негативних дій визнається ситуація, що склалася, в той час як аналогічна поведінка іншої людини пояснюється притаманними їй особистими якостями. Слід підкреслити, що в процесі комунікації з представниками інших культур помилки атрибуції дуже часто бувають причинами напруженості й конфлікту. Знання чи незнання культурних особливостей, зокрема релігійних та ідеологічних аспектів, відіграють величезну роль у побудові атрибуцій. Володіння такою інформацією дозволяє з'ясувати, що є бажаним і на що накладається табу в конкретній культурі.

У ситуації міжкультурної напруженості чи конфлікту спостерігається надмірне акцентування відмінностей протилежними сторонами, що може набувати форми протиставлення своєї етнічної групи іншій. Слід зазначити, що в реальному житті суто міжкультурні конфлікти не трапляються. Реальні відносини вможливають наявність численних конфліктів, і було б помилкою вважати, що основою будь-якого конфлікту між представниками різних культур є незнання

культурних особливостей партнера з комунікації. Тому помилково стверджувати, що одне лише знання культурних відмінностей є запорукою вирішення міжкультурних конфліктів, проте завжди слід зважати на те, що можливе порушення комунікації може бути зумовлене неправильними атрибуціями комунікантів [6, с.120].

У цьому разі доречно докладніше охарактеризувати такий прообраз стереотипів, як лакуни, які можуть спричинити найбільші проблеми в процесі міжкультурної комунікації, оскільки вони, зазвичай, не сприймаються носіями іншої культури. Головною особливістю лакун є те, що вони виникають у процесі спілкування, в ситуації контакту двох культур, які обмінюються текстами.

Модель цього процесу спілкування є такою:

А — Т — Р — КП

У цій схемі А — автор тексту, учасник комунікації; Р — реципієнт тексту, другий учасник комунікації; Т — текст культури, за допомогою якого здійснюється керування; КП — культурний простір, у якому відбувається міжкультурне спілкування; ланцюг А-Т-Р позначає процес спілкування.

Тексти культури можуть бути:

- позбавленими лакун (тобто цілісними);
- мати незначні лакуни;
- бути максимально насиченими лакунами.

У першому разі АВТОР-РЕЦИПІЄНТ не може в такий текст «убудувати» власний культурний код а, відтак, — на його основі сформувати стереотип. У цій ситуації повноцінний діалог культур неможливий.

Тексти культури, маючи незначні лакуни, дозволять частково «убудувати» власний культурний код, а відтак — на його основі частково сформувати стереотип — діалог культур можливий лише частково.

Якщо тексти максимально насичені лакунами, то формується культурний простір нового типу, який має здатність накопичувати та продукувати нові смисли культури завдяки формуванню в діалозі АВТОР-РЕЦИПІЄНТ нових культурних кодів-гібридів, а відтак зруйнувати жорсткі культурні стереотипи. Такий простір уможливорює флуктуацію (смислову, змістовну, стереотипну) і є дисипативним.

У цьому разі також можливе виникнення випадкових діалогічних структур (і смислів), тому такий простір можна вважати ситуативним.

Оскільки в сучасній культурі інтенсивність формування діалогових структур значно підвищена, то культурний простір, у якому так інтенсивно формуються тексти культури і руйнуються та створюються нестійкі стереотипи, є тотально риторичним.

Виникає оксюморон: нестійкий стереотип. Чи можливий він? Можливо, є синонім цьому парадоксальному явищу, або ми визнаємо, що ситуативна модель спілкування в міжкультурній діалоговій

ситуації просто руйнує стереотип і заміщує його нестійкими уявленнями АВТОРА-РЕЦИПІЄНТА про самого себе й оточуючий простір культури.

Якщо систематизувати культурологічні лакуни відповідно до моделі процесу міжкультурного спілкування, то всі відомі різновиди лакун можна поділити на чотири групи:

- суб'єктні, що відбивають національно-культурні особливості комунікантів і їх належність до різних лінгвокультурних спільнот (ділянки А і Р);
- комунікативні, що описують національно-культурну специфіку різних видів діяльності в їх комунікативному аспекті (ланцюг А–Т– Р);
- культурного простору (ландшафту), якщо розглядати процес спілкування в широкому сенсі, або лакуни культурного інтер'єру, якщо аналізувати той чи інший конкретний комунікативний акт (сфера КП);
- текстові, що виникають у зв'язку зі специфікою тексту як інструменту спілкування: змістом, формою фіксації й відтворення, сприйняттям матеріалу, орієнтацією на певного реципієнта, поетикою автора тощо.

З темою цієї статті безпосередньо пов'язані лакуни першої та другої груп, тобто суб'єктні й комунікативні, оскільки перші виникають у зв'язку з особливостями національного характеру різних народів, їх етнокультурних стереотипів, а другі розкривають специфіку видів діяльності, характерних для тієї чи іншої нації, інакше кажучи, сприяють розумінню цих стереотипів у різних суспільствах.

Отже, стосовно першої групи лакун, які визначають як суб'єктні або ж національно-психологічні лакуни. Вони виникають у результаті незбігу різних національно-психологічних типів учасників комунікації. Відповідно до складових національної психології, можна виокремити декілька підгруп суб'єктних лакун: ті, що відображають традиційне і певною мірою стереотипне сприйняття національного характеру іншого народу; лакуни, які відбивають відмінності в тому, як проявляються в різних народів аналогічні якості; рефлексивні лакуни відображають те, як носії тієї чи іншої культури розуміють свій національний характер.

Існування «характерологічних» лакун зумовлене специфічними особливостями національного характеру носіїв різних локальних культур, тому їх можна співвіднести з характерологічними етнокультурними стереотипами. У результаті міжкультурного спілкування в одних культурах складаються певні стереотипи щодо інших, зокрема такі, які фіксують характерні для тієї чи іншої нації особливості, не так явно виражені в інших народів. Прийнято вважати, наприклад, що головне в англійському національному характері — урівноваженість, у французькому — пристрасність,

в американському — прагматичність, у німецькому — пунктуальність. Пунктуальність можна розглядати і як відносну характерологічну лауну для іспанців і латиноамериканців порівняно з носіями німецької та голландської культур: пунктуальність високо цінується в німців і голландців, але мало що значить для іспанців і ще менше для латиноамериканців [2, с.125–126; там же, с. 114].

Слід зазначити, що всі характерологічні лауни відносні. Самі по собі риси характеру є загальнолюдськими, загалом являючи собою певний інваріант характеру народу, в національних же варіантах ці загальнолюдські ознаки посідають різні місця в системі цінностей відповідної культури, розрізняючись за ступенем поширеності. Підтверджує це положення аналіз такої притаманної всім народам ознаки національного характеру, як працьовитість: «...можна побачити різницю між працьовитістю американців і працьовитістю, наприклад, німців. Працьовитість німця — це ґрунтовність, точність, шаблонність, сумлінність, дисциплінованість, передбачливість. Працьовитість американця — це розмах енергійна наполегливість, невичерпний діловий азарт, ініціативність...» [1, с. 352–359]. Таким чином, для американців зміст такої ознаки, як працьовитість, багато в чому не збігається з тим, як розуміють її німці: чітко виражені організаторські дані, здатність миттєво орієнтуватися в ситуації, характерній і для американців, є лаунізованими для німців, які ототожують поняття працьовитості й дисципліни.

Окремо слід відзначити групу «рефлексивних» характерологічних лаун, що відображають розуміння й уявлення про себе носіїв тих чи інших культур, тобто їх автостереотипи. «Самопрезентація» етносу (нації) — лауна, яка відображає глибше проникнення в суть національного характеру, ніж те, на яке здатні носії іншої культури. Іноземцеві, наприклад, складно зрозуміти зміст фінського «сісу», що визначає основу фінського національного характеру. Словник визначає це поняття як «запас життєвих сил, витривалість, витримка, терпіння, сила волі, мужність, сміливість, кмітливість» [4, с. 140, 28]. У реальному житті «сісу» — на думку самих фінів — рішучість перед труднощами; фін звертається до «сісу» як до резервуару енергії, коли всі інші ресурси вже вичерпані. Фіни говорять, що іноді це поняття означає впертість, небажання поступитися, змінити розпорядження, визнати свою помилку, що ставить у скрутне становище там, де необхідно швидко переорієнтуватися.

Серед розглядуваного типу лаун слід відокремити й такі, які пов'язані з незбігами (національними особливостями) «складу розуму» носіїв різних культур, — «силогістичні» лауни. Дослідники відзначають значні розбіжності в цій галузі національної психології: німецькому мисленню притаманні філософська широта і глибина абстрагування, мислення англійців — прагнення не вдаватися до абстракцій, французам властива гострота і жвавість уяви, ідеї

для них переважно існують як факти, англійців, навпаки, відрізняє стриманість уяви, вони орієнтуються на факти, числа, а не теорії [3, с. 83–85, 28].

Національно-специфічні особливості мислення представників різних культур можуть стати причиною виникнення «ментальних лакун», які належать до другої групи — комунікативних лакун. Існування ментальних лакун виявляється під час вирішення реципієнтом розумових завдань, характерних для чужої лінгвокультурної спільності. Такі лакуни виникають, наприклад, у тому разі, коли носіям деякої культури пропонується відгадати загадку в перекладі з іншої мови. У цьому разі реципієнти нездатні правильно відповісти на загадку яка відображатиме специфіку чужої культури, оскільки наявність лакун порушує процес міжкультурного спілкування. Для того, щоб це своєрідне міжкультурне спілкування відбулося (тобто, щоб на загадки можна було правильно відповісти), необхідно не тільки перекласти тексти з однієї мови на іншу, а й скласти їх у звичній для носія (який перекладає мови) формі, відповідно до особливостей його розуму, використати традиційні для нього культурно-етнографічні образи й символи.

Але не тільки вербальна поведінка є важливою в цьому разі: за допомогою мімічного знака (або «зняттям» такого знака, відсутністю очікуваного знака) можна також повідомити деяку специфічну інформацію. Поняття «поведінка» (носіїв певної культури) має велику кількість аспектів: кінесіку (міміку, жести), характерну для конкретної культури; побутову (повсякденну) поведінку, зумовлену традиціями, звичаями, устроєм життя, прийнятими в цій культурі (рутинні лакуни), а також етикет спілкування, фрагментом якої є кінесика (кінесичні лакуни).

У контексті означеного поняття «стереотип» слід розглянути і кінесіку, і повсякденну поведінку, й етикет спілкування — стереотипи поведінки, що формуються в людини під впливом культурного середовища, в якому вона живе. Кінесичні лакуни сигналізують про специфіку жестового і мімічного кодів різних культур. Прикладом є протилежний за змістом характер російських і болгарських жестів, що позначають згоду й незгоду («так» і «ні»). Кінетичні лакуни можуть бути абсолютними й відносними: у російській культурі, наприклад, немає такого жесту, як стукіт пальцями по столу на знак схвалення, поваги, поширений у німецькій культурі — тому для носіїв російської мови цей жест є абсолютною лакуною; жест-рукостискання на знак вітання відомий і в російській, і в англійській культурах, але в першій він використовується значно частіше, ніж в англійській, тому є відносною лакуною для англійців.

Принципово важливе питання про те, як впливає наявність лакун на процес міжкультурного спілкування. Покажемо у зв'язку з цим є таке спостереження: «... англійця, котрий приїхав до Москви,

стомлюють традиційні російські привітання, він скаржитися, що в нього «руки болять», у результаті — деякі негативні враження і навіть переживання» [5, с. 244].

Жести, що використовуються в тій чи іншій лінгвокультурній спільноті (етикетно закріплені), можуть не збігатися за використанням вербальних і невербальних засобів спілкування. Так, описуючи ситуацію зустрічі й спілкування двох друзів без слів (привітання кивком голови, «жестового» запрошення йти разом, відмову за допомогою жесту і кивка головою, «жестового» прощання), К. Пайк відзначає, що таке спілкування можливе в американській культурі між людьми близько знайомими. У латиноамериканському регіоні спілкування можливе і між незнайомими людьми, наприклад, поштовий службовець розмовляє жестами з бідно одягненим клієнтом.

Лакунізованим може бути співвідношення вербальних і невербальних засобів у чоловічому та жіночому варіантах етикету спілкування, по суті — це є стереотипи поведінки, характерні для того чи іншого суспільства. Наприклад, адигейському чоловікові часто достатньо лише погляду, мімічного руху, жесту в тих ситуаціях, у яких жінка використовує мовні дії. Слід зазначити: оскільки чоловік і жінка належать до різних соціальних груп і виконують різні соціальні ролі, то суспільство очікує від них певних моделей мовної поведінки. Чоловічий тип комунікації — не такий гнучкий, але динамічний і менш орієнтований на співрозмовника. Найпоширеніший жанр комунікації у чоловіків — бесіда-інформація, а в жінок — приватна бесіда. Жіночий тип комунікації більше орієнтований на співрозмовника, діалог, другорядну роль у спілкуванні, де чоловік обирає і змінює тему розмови.

Рекомендованими темами для *small talk* в англomовних країнах є такі: подорожі, погода, робота (але не зарплата й інші питання, що стосуються грошей), походження (де ви народилися, в якій країні або місті), хобі, захоплення, а також новини, але які не стосуються політики. Якщо йдеться про теми, яких у бесіді слід уникати, то американці стверджують, що небезпечно говорити про дві речі: політику і релігію. В Англії до подібних питань належать також такі теми: королівська сім'я, расові відносини, зарплата / доходи, здоров'я, домашні вихованці й Північна Ірландія [7, с. 112–114]. У Росії майже всі означені теми є найпопулярнішими серед освічених людей, коли вони збираються разом з певного приводу. Цілком закономірно, що російські люди говорять на ці теми і з представниками англomовних країн, це може призвести до непорозумінь.

Таким чином, можна підсумувати: вивчаючи англійську, або будь-яку іншу європейську мову, слід зважати не тільки на культурні відмінності різних країн, але й тренуватися в умінні брати участь у *small talk*. Отже, існування різних видів етикетних норм і, як наслідок, неприйняття чи несхвалення стереотипів поведінки, характерних для

представників іншої культури, можуть створити складнощі в спілкуванні. У результаті між комунікантами може виникнути непорозуміння (наприклад, у разі неправильної, часто протилежної інтерпретації жестів чужої культури, які не мають еквівалентів у рідній для реципієнта культурі), або в одного зі співрозмовників може скластися несприятливе враження про іншого (в японській культурі неприпустимо сидіти, схрестивши ноги або витягнувши їх; для англійців ж ця поза — поведінкова норма); особи, що спілкуються можуть опинитися в стані фрустрації («культурного шоку»).

Відповідно до теорії соціальної категоризації, стереотип — це результат нейтрального когнітивного процесу, без передачі основного значення й подальшого перегляду (судження). Останнє визначення є загальноприйнятим значенням цього терміна, але це «асептичне» бачення стереотипу не зважає на той факт, що конструкція категорій містить ціннісне судження. Категорії, особливо, коли стосуються суспільних груп, не є предметом об'єктивної реальності, через те, що вони відображають світогляд, відповідно до якого доречно розрізнати людей за деякими ознаками.

Насправді люди контактують між собою завдяки символічним узагальненим правилам та етикетові, які допомагають їм визначити синтетично і негайним чином характеристики, ролі й очікувану поведінку. Оскільки знання антропоцентричне, то особиста, групова або національна ідентичність будується за принципом протилежності. Інша ідентичність визначається на основі її відмінності: для тих, хто перебуває в безпосередній близькості від її простору, ми використовуємо стереотип, що знецінює, для віддалених культур, відповідно до наміченої тенденції, стереотип екзотичності.

Згідно з когнітивною психологією, ці процеси не відбуваються тільки під час мислення, проте вони долучені до соціального контексту і супроводжуються культурно значимими правилами інтерпретації. Зокрема, саме завдяки мовній комунікації індивіди виносять судження, як про себе, так і про інших, залежно від цілей і специфічних обставин, на які не впливають ні когнітивні механізми, ні упередженість культурного навколишнього середовища. Вони можуть вибирати серед гами картин і описів тих культур, які їх цікавлять. Ідеться про стратегії категоризації, які не відбивають ні реальність такою, як вона є, ні ставлення до цієї реальності. Мова робить і першу, і другу пластичним методом відповідно до ситуаційного контексту.

У культурологічному контексті ці міркування повинні підтверджуватися меншою корисністю для того, щоб усунути упередження про уявлення інших культур, оскільки будь-який індивід є носієм суб'єктивного світогляду, що може актуалізувати питання про їх «нейтральність». Дійсною перевагою для міжкультурного утворення могла би бути ситуативна і трансгресивна модель діалогу

в міжкультурній діалоговій ситуації, доречній для спілкування в межах відносин з іншими культурами, з якими вона могла б таким чином взаємодіяти.

У перспективі передбачається подальше вивчення теми діалогу культур.

Список літератури

1. Елизарова Г. В. Культурносвязанная методика обучения употреблению пословиц в английском языке / Г. В. Елизарова // Межкультурная коммуникация: теория и практика : сб. науч. статей / под ред. Ю. Б. Кузьменковой. — М. : ГУ ВШЭ, 2000. — С. 352–359.
2. Кон И. С. К проблеме национального характера / И. С. Кон // История и психология. — М., 1971. — С. 125–126; с. 114.
3. Бромлей Ю. В. Этнос и этнография / Ю. В. Бромлей. — М., 1973. — С. 83–85.
4. Кучкина О. Зелений колір — колір надії / О. Кучкина // Театр. — 1981 — № 4. — С. 140.
5. Фурманова В. П. Межкультурная коммуникация и культурно-языковая прагматика в теории и практике преподавания иностранных языков (языковой вуз) : дис. ... д-ра пед. наук / В. П. Фурманова. — М., 1994. — 475 с.
6. De Carlo M. «Progression linguistique et progression culturelle» / M. De Carlo Milan, 1994. — 150 p.
7. Claval P. La géographie culturelle / P. Claval. — P. : Nathan, 1995. — 360 p.
8. Gallini C. La Notion de culture dans les sciences sociales / C. Gallini. — R. : Manifestolibri: 1996. — 200 p.

Надійшла до редколегії 06.03.2014 р.

УДК 130.2

Н. О. КОПИЛОВА

ОБРАЗ АНДРОГИНА ЯК КУЛЬТУРНА МЕТАФОРА ДОСКОНАЛОЇ ЛЮДИНИ: ВІД РОМАНТИЧНОГО ІДЕАЛУ ДО СУЧАСНОСТІ

Проаналізовано образ андрогіна в культурній ситуації романтизму, Fin de siècle та постмодерну.

Ключові слова: андрогін, ідеал, романтизм, Fin de siècle, постмодернізм, досконала людина, винятковість.

Проаналізовано образ андрогіна в культурній ситуації романтизму, Fin de siècle и постмодерна.

Ключевые слова: андрогин, идеал, романтизм, Fin de siècle, постмодернизм, совершенный человек, исключительность.

The article analyzes an image of androgynous in cultural situation of Romanticism, Fin de siècle and Postmodernism.

Key words: androgynous, ideal, Romanticism, Fin de siècle, Postmodernism, perfect total human, exceptionality.